

Das grappig!

Bij het uitlaten van de hond ontdekte onze kleinzoon van drie jaar gekke putjes tussen de dorre blaadjes. “Kijk eens, das grappig!”, zei hij. Hij vroeg zich af of Moos, de hond, dit had gedaan. Wij dachten meteen aan een das. Een das? Dat zei hem niks. Voor hem is een das een sjaal en die doet niks. Speciaal voor hem installeerden we onze wildcamera. De eerste nachten niks, de lens vroor dicht. Daarna alleen de contouren van een haas en nog later een vos. Waarschijnlijk kwam de laatste net van de kippen van de overbuurman vandaan. Maar uiteindelijk daar was ie dan, vol in beeld, de das.

Deze beelden kwamen de volgende zaterdag, tijdens de schapensafari, nog een keer van pas. Ook daar waren sporen van de das in het bos. En nog meer kinderen dachten bij een das aan een sjaal. Veel kinderen waren dan ook verbaasd over het grote dier, dat zomaar wat tussen de blaadjes lijkt te snuffelen.

Persoonlijk heb ik ook nog nooit een das in levende lijve gezien, terwijl het dier een kopromp lengte van 65-80 cm heeft en dan komt er nog een staart bij van 12-19 cm. Het is na de wolf het grootste in ons land voorkomende landroofdier. De das is onze grootste inheemse marterachtige. Hij heeft een erg herkenbare vachttekening: de kop heeft opvallende zwart-witte banden en de oren zijn zwart met een witte rand. De bovenzijde van zijn rug is grijs, de buikzijde en de poten zijn zwart.

Hij behoort dus tot de familie van de marterachtigen, die hun prooidieren echt flink kunnen bejagen. De das is een buitenbeentje in de familie, want jagen is niet zijn sterkste kant. Groot is ie wel, maar bij het woord roofdier denk ik óók: "Das grappig!" Dat 'roven' is bij dassen toch eigenlijk niet meer dan op je gemakje wat rondsnuffelen en afwachten wat je toevallig tegenkomt. Eigenlijk eten ze zo'n beetje alles wat direct voor hun neus komt. Het liefst struinen ze door kort gras, omdat hier hun favoriete voedsel, regenwormen, het gemakkelijkst te vinden is. 's Nachts komen de wormen boven de grond om van bladeren te eten. De das hoort het geritsel en trekt de regenwormen voorzichtig uit de grond. Maar verder eet hij ook bosvruchten, gevallen fruit, noten, eikels, knollen, maïs, koren, paddenstoelen, knaagdieren, slakken, kevers en hommels- en wespenbroed. Hij eet 400-600 gram per dag en het duurt vaak een hele nacht, voordat hij genoeg voedsel heeft gevonden. Meestal is een das in zijn eentje op foerageertocht, waarna hij weer terugkeert naar zijn burcht.

In die burcht woont hij niet alleen. Per familie is er een dominant mannetje. Zijn vrouwtje is in principe de enige die jongen krijgt, maar soms worden er in een burcht jongen van meerdere vrouwtjes grootgebracht. Een familie bestaat, al naargelang de regio (= voedselaanbod!), uit zo'n drie tot zes dieren. Dassens zijn niet strikt monogaam, maar vaak blijft een paartje de rest van zijn leven bij elkaar. De paartijd valt in de lente, maar er kan ook in de zomer nog gepaard worden. Dat paren kan overigens wel zo'n anderhalf uur duren. De bevruchte eicellen blijven evenwel in kiemrust tot december. Pas daarna ontwikkelen de eicellen zich verder en in februari/maart worden er twee tot drie blinde en bijna kale jongen geboren. De ogen openen zich na ongeveer vijf weken en na twaalf weken worden de jongen gespeend. In de eerste zes tot acht weken van hun leven blijven de jongen ondergronds; daarna gaan ze voorzichtig de wereld boven verkennen. Voor ze de burcht uit gaan komt de moeder eerst de omgeving met gesnuffel inspecteren. Dan gaat ze terug om haar jongen op te halen. In het begin blijven ze maar kort buiten en schieten ze bij het minste teken van

onraad terug in de veilige burcht. Na een week worden ze wat moediger en beginnen hun omgeving te onderzoeken en ruwe en woeste spelletjes met elkaar te spelen. Later worden ze door de moeder meegenomen en leren zelf hun eten te zoeken. Ma das brengt nooit eten mee naar de burcht, de jongen worden daar enkel gezoogd. Vast voedsel krijgen ze dus pas voor het eerst tijdens hun eerste foerageertocht onder leiding van ma.

Dassen leven in uitgebreide zelf gegraven holenstelsels, ook wel burchten genoemd. Deze burchten liggen in bosranden, houtwallen, brede heggen, in hoog liggend terrein of op hellingen en altijd in de buurt van gras- en akkerland en water. Een burcht heeft meestal drie tot tien (soms wel tachtig) ingangen. Zij bestaat uit holen die door lange gangen, van soms enkele honderden meters lang, met elkaar verbonden zijn. Burchten kunnen vele generaties op dezelfde locatie bestaan, zelfs honderden jaren achtereen. Een woongedeelte is bekleed met droog gras, mos, bladeren, dennennaalden en varenloof. In droge nachten wordt dit in de omgeving verzameld en in vrij grote bundels achterwaarts de burcht ingetrokken. Dat wordt regelmatig verversd en soms te drogen gelegd voor de holingang. Vooral van adelaarsvarens maken ze regelmatig een schoon bed. Want dassen zijn, anders dan vossen die nog wel eens een deel van een burcht kraken, nette dieren. In de winter worden de pijpen soms van binnenuit gedicht met nestmateriaal om de gure wind buiten te houden. Ook de kraamkamer van de jongen is bekleed met een dikke laag plantenmateriaal.

Soms bouwt de das 'foerageerburchten' in de buurt waar tijdelijk veel voedselaanbod is of bijburchten als de hoofdburcht is verstoord. Verder hebben de dassen in hun voedselgebieden vluchtpijpen. Dit zijn eenvoudige hopen in taluds, greppels en dergelijke waarin ze zich bij gevaar kunnen verbergen. De das graaft kleine, tien tot vijftien centimeter

diepe putjes om zijn uitwerpselen in te deponeren. Deze mestputjes maakt de das in de omgeving van de burcht, aan de bosrand, in het foerageergebied en langs territoriumgrenzen. De vorm van een niet al te oud en uitgesleten dassenhol is iets breder dan hoog met een diameter van 25 – 30 cm. Andere dieren zoals muizen, boom- en steenmarters, wezels, hermelijnen, konijnen en vossen, leven vaak in hun burcht in een niet door de dassen in gebruik zijnde deel.

Lange tijd ging het uitgesproken slecht met de das. Begin 1900 leefden er nog twaalfduizend dassen in Nederland, maar rond 1960 waren dat er door vervolging nog maar twaalfhonderd. Sinds het beschermingsplan is de populatie weer gegroeid tot zo'n zes- á zevenduizend dassen. Tegenwoordig hebben dassen het meest te duchten van het verkeer. Maar met het uitdijend intensief gebruik van het cultuurlandschap door de mens, soms het verkeer ook van de das. Bij gebrek aan natuurlijke vestigingsplekken start een das incidenteel wel eens met een burcht in een spoordijk. Mij lijkt het dat we met een beetje begrip voor elkaar, we prima samen kunnen leven.

Ria Smits